

Mystéria moudrosti — mystéria vůle

Michaela Glöckler

O starých předkřesťanských mystériích (například egyptsko-babylonských, samothráckých, řeckých a velkých hybernských) víme na základě líčení Rudolfa Steinera i z historických dokumentů, že z nich byl řízen a určován kulturní, politický i praktický život národů. Probouzení historického a filosofického vědomí od osmého století před Kristem šlo ruku v ruce s rostoucí dekadencí či zavíráním těchto starých mystérií, přičemž začala sekularizace a s ní i „odduchovňování“ vědy. Spolu s tím se objevily také demokratické, republikánské a anarchistické snahy. Proroctví Janova evangelia se stále více naplňovalo a nejenom pro vládnoucí elitu, ale i pro každého jednotlivého člověka platilo: Poznáte pravdu a pravda vás osvobodí (Jan 8,32). Tak byla na veřejnost vynesena ale i ta nejintimnější tajemství starých mystérií: cesta poznání k pravdě a dosahování individuální svobody jednotlivého člověka. Nápis na Apollónově chrámu v Delfách pravil: Poznej sebe sama jakožto člověka. A další zněl: Ničeho příliš, to znamená: Dodržuj míru. Obě tyto výzvy, poznat se jako člověk a nalézt střed mezi všemi extrémy, byly nejpodstatnějším, ústředním učením, které vzešlo ze starých mystérií a nyní se postupně stávalo všeobecnou kulturou. Co vzhledem k tomu může znamenat „obnovení mystérií“?

Nevzali nyní lidé osud do svých rukou a nevolí snad sami, komu přičknou vedoucí úlohu v obci a ve státě? Zvláštnost obnovení mystérií zcela jistě nemůže spočívat v oživení starých forem duchovní převahy nebo tajného vědění, s jehož pomocí lze ovládat nevědomé. Ani vytváření nových tajných elit by neznamenal pokrok, ale spíše krok zpět; ignorovalo by skutečnost, že se na Zemi zjevil Kristus. Nová mystéria musí spíše respektovat individualizující se, znejistěné, chybující lidské Já a právě jemu pomáhat, aby přišlo „k sobě“. Jen pak bude moci z osvobozeného lidského Já vzejít nové mystérium, kdy se mnoho jednotlivců začne svobodně zajímat o velké záležitosti lidstva a z vlastní iniciativy si uvědomovat spoluodpovědnost za celek. Nová mystéria jsou mystérii vůle, mystérii utváření sociálního života. Jejich základem je svobodné rozhodnutí člověka jako jednotlivce, který svou vůli může dát do služeb druhého člověka a společenství. Filosof Johann Gottlieb Fichte (1762—1814) to formuloval takto: Člověk může, co musí; a říká-li „nemohu, pak nechce“. V tomto smyslu jsou proto „obnovená“ mystéria „křesťanskými mystérii“. Navazují na událost Krista, kterou Rudolf Steiner z tohoto hlediska opakovaně nazýval mystériem Golgoty nebo Kristovým mystériem. Následování Krista nezná žádné chytráctví nebo potěšení ze získávání vnějšího vlivu a moci. Zná jen nároky na vůli člověka, a to na svobodnou vůli. Že tomu tak je, můžeme poznat již podle těchto specificky křesťanských požadavků:

Milujte své nepřátele a modlete se za ty, kdo vás pronásledují; dobře číňte těm, kteří vás nenávidí, žehnejte těm, kteří vás proklínají; modlete se za ty, kteří vám ubližují (Mt 5,44, L 6,27 n). Výzvy tohoto druhu můžeme následovat jen dobrovolně - odporují „normálnímu cítění“.

Ve veřejné přednášce k Janovu Zjevení ze 17. června 1908 v Norimberku k tomu Rudolf Steiner uvedl:

Čím více se člověk individualizuje, tím více se může stávat nositelem lásky. Kde lidi spojuje krev, tam se lidé milují z toho důvodu, že jsou krví vedeni k tomu, co mají milovat. Je-li člověk nadán

individualitou, zušlechťuje-li božskou jiskru v sobě a pečuje o ni, pak musí podněty a vlny lásky vycházet od člověka k člověku ze svobodného srdce. A tak člověk tímto novým impulzem obohatil staré pouto lásky, které je vázáno na krev. Láska postupně přechází v duchovní lásku, která se line od duše k duši, až nakonec obejmě celé lidstvo společným poutem všeobecné bratrské lásky. (...) Zatímco dřívější zasvěcení je zasvěcením do minulosti, do pradávny moudrosti, odhaluje křesťanské zasvěcení zasvěcovanému člověku budoucnost. Je nezbytné, aby člověk nebyl zasvěcován pouze pro svoji moudrost, pro svoji mysl, nýbrž aby byl zasvěcován pro svoji vůli. Neboť tak zví, co má činit, aby si mohl stanovit cíle pro budoucnost. Běžný smyslový člověk si stanoví cíle pro odpoledne, večer a ráno; duchovní člověk si na duchovním základě dovede stanovit vzdálené cíle, jež tepou jeho vůlí a oživují jeho síly. Klást lidstvu takové cíle znamená v pravém, nejvyšším smyslu, ve smyslu původního křesťanského principu, esoterně pojímat křesťanství. Tak to chápal ten, jenž sepsal velký princip zasvěcování vůle, jenž napsal Zjevení. Špatně chápeme Zjevení, nechápeme-li ho jako dárce impulzů do budoucnosti, podnětů k jednání, k činu.

Při popisu těchto nových křesťanských mystérií, která lidstvo povedou do lidsky důstojné budoucnosti, Rudolf Steiner navazoval na Goetha, na jeho Pohádku. Slyšíme tu slova mystérií budoucnosti, když stařec s lampou říká: Nepomůže jednotlivec, nýbrž ten, kdo se v pravou chvíli spojí s mnohými. Individualita, jednotlivec - vývojový cíl starých mystérií až k zrození Já skrze mystérium Golgoty — potřebuje nyní s ohledem na budoucnost nový vývojový podnět. Neboť zatímco stará národní a rodinná společenství byla řízena a ovlivňována „hlavou“ příslušného společenství, nová společenství musí vznikat tak, že se mnozí „v pravou chvíli“ dobrovolně shromáždí. Důležité události závisí na tom, zda se podaří zvolit vhodnou vůdčí osobnost, jež je nutná ke zdaru věci, anebo takovou osobnost akceptovat jako danou. Záleží na — svobodné — vůli mnoha jednotlivců, zda se „dobro“ může uskutečnit. Kdo tuto změnu mysterijní kultury poznal, může pochopit, proč bylo pro Rudolfa Steinera tak důležité, aby po roce 1902, kdy převzal německou sekci Theosofické společnosti, založil a pěstoval formy utváření společenství. I když se zde vše nepodařilo, jako například pokus o založení Společnosti pro theosofické umění, nikdy ho to nemohlo odradit od další práce v tomto směru. A jak k němu přicházelo stále více lidí hledajících radu a pomoc při obnovení různých povolání, působily nové profesní ideály v pedagogice, lékařství, péči o nemocné, v léčebné pedagogice, působení kněží, v zemědělství, umělecké činnosti a ve vědeckých snahách vždy směrem k vytváření společenství, když se lidé určité profesní skupiny s tímto obnoveným ideálem svého povolání spojili se snahou o jeho uskutečnění. Tak mohly vznikat i nezbytné sociální formy, respektive společenská a komunitní spojení, která k tomu bylo třeba přinejmenším pokusně utvářet ve smyslu nových mystérií.